

ЕКОНОМІКА ВОЄННОГО ЧАСУ

УДК 930.24:621.337.1:338.124.4(477)

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.13914238>

**Інституційне забезпечення територіальними громадами соціальних
послуг для населення в умовах правового режиму воєнного стану**

Черненко Наталя Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
КПШ ім. Ігоря Сікорського, проспект Берестейський, 37, м. Київ, 03056,
<https://orcid.org/0000-0002-7424-7829>

Корогодова Олена Олександрівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
КПШ ім. Ігоря Сікорського, проспект Берестейський, 37, м. Київ, 03056,
<https://orcid.org/0000-0003-2338-365X>

Підлісний Сергій Борисович

начальник юридичного відділу Обухівської міської ради, вул. Київська, 10, м.
Обухів, 08700, <https://orcid.org/0009-0001-9101-7961>

Глуценко Ярослава Іванівна

кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри міжнародної економіки
КПШ ім. Ігоря Сікорського, проспект Берестейський, 37, м. Київ, 03056,
<https://orcid.org/0000-0003-1454-0369>

Прийнято: 12. 09.2024 | Опубліковано: 29.09.2024

Анотація. *Актуальність.* В умовах війни та інших надзвичайних кризових ситуацій питання забезпечення соціальних послуг для населення, яке постраждало від російської агресії, стає надзвичайно важливим. Особливо актуальним є дослідження принципів та методів інституційного забезпечення, що можуть забезпечити ефективне надання допомоги на різних рівнях для територіальних громад. **Мета.** Метою дослідження є аналіз принципів і методів інституційної реалізації, що впливають на забезпечення соціальних послуг для постраждалого населення, а також розробка стратегії, яка сприятиме ефективній організації та управлінню процесом надання соціальних послуг в умовах війни. **Методи.** У дослідженні застосовуються загальнонаукові та специфічні методи наукового пізнання, зокрема системний аналіз, компаративний метод, метод наукової абстракції; візуалізація дослідження представлена за допомогою табличного методу. **Результати.** У результаті дослідження було виокремлено три рівні інституційної реалізації соціальної допомоги: глобальний, національний та локальний. Запропоновано матрицю активізації та актуалізації інституційних засад на різних рівнях, що сприятиме ефективній взаємодії між офіційними організаціями та неформальними інституціями. Представлено методичний підхід до етапізації процесів реалізації соціальних заходів, який базується на стратегії Польщі щодо мінімізації ризиків та використання можливостей від напливу біженців з України. Впровадження таких заходів дозволить забезпечити ефективну реінтеграцію українців з Європи, сприятиме їхньому поверненню та відновленню соціально захищеного ринку праці в Україні, з підвищенням заробітних плат та пенсій завдяки збільшенню податкових надходжень, забезпечить активну участь населення України у соціально-економічному житті. Це також має призвести до збагачення культурного різноманіття та зміцнення соціальної згуртованості.

Ключові слова: територіальні громади, кризові ситуації та НС, ризики, кризові умови, ринок праці, соціальні послуги, соціальне страхування, фінансова система країни, місцеві бюджети, національна економіка.

Institutional Provision of Social Services for the Population by Local Communities under the Legal Regime of Martial Law

Chernenko Natalya Oleksandrivna

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, 37 Beresteiskyi Avenue, Kyiv, 03056, <https://orcid.org/0000-0002-7424-7829>

Korohodova Olena Oleksandrivna

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, 37 Beresteiskyi Avenue, Kyiv, 03056, <https://orcid.org/0000-0003-2338-365X>

Pidlisnyi Serhii Borysovykh

Head of Legal Department of the Obukhov City Council, 10 Kyivska St., Obukhiv, 08700, <https://orcid.org/0009-0001-9101-796>

Hlushchenko Yaroslava Ivanivna

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of International Economics, Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute, 37 Beresteiskyi Avenue, Kyiv, 03056, <https://orcid.org/0000-0003-1454-0369>

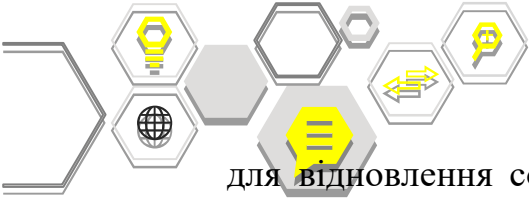
***Abstract. Relevance.** In the context of war and other extraordinary crisis situations, the issue of providing social services to the population affected by Russian aggression becomes extremely important. Particularly relevant is the*

*study of principles and methods of institutional support that can ensure effective assistance at various levels for territorial communities. **Objective.** The aim of the study is to analyze the principles and methods of institutional implementation that influence the provision of social services for the affected population, as well as to develop a strategy that will facilitate effective organization and management of the process of providing social services in wartime conditions. **Methods.** The research employs general scientific and specific methods of scientific cognition, including systemic analysis, comparative method, and the method of scientific abstraction; the visualization of the research is presented using tabular methods. **Results.** As a result of the study, three levels of institutional implementation of social assistance were identified: global, national, and local. A matrix for activating and updating institutional foundations at different levels was proposed, which will promote effective interaction between official organizations and informal institutions. A methodological approach to staging the processes of implementing social measures was presented, based on Poland's strategy for minimizing risks and leveraging opportunities from the influx of refugees from Ukraine. The implementation of such measures will ensure effective reintegration of Ukrainians in Europe, facilitate their return, and restore a socially secure labor market in Ukraine, with increased wages and pensions due to higher tax revenues, ensuring active participation of the Ukrainian population in socio-economic life. This is also expected to lead to an enrichment of cultural diversity and strengthening of social cohesion.*

Keywords: *territorial communities, crisis situations and emergencies, risks, crisis conditions, labor market, social services, social insurance, financial system of the country, local budgets, national economy.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах військової агресії, яка триває з 2022 року, Україна стикається з численними викликами у сфері соціального захисту населення. Україні необхідно знайти ефективні рішення

для відновлення соціальних та економічних структур після тривалих криз, також, постраждалі від війни потребують термінової допомоги та довгострокових стратегій для відновлення й інтеграції в суспільство. Важливим напрямом цього процесу могло б стати створення матриці активізації та актуалізації інституційних засад на різних рівнях формування і надання соціальних послуг. Варто зазначити, що впровадження покрокових заходів (етапів) у цьому напрямку, може стати ключем до забезпечення стабільності та розвитку країни. В першу чергу, це має стосуватися відбудови ринку праці, який отримає доступ до висококваліфікованих кадрів, які здобули досвід роботи в Європі. Забезпечення цього процесу сприятиме підвищенню заробітних плат, розширенню переліку спеціальностей та збільшенню пенсій через зростання податкових надходжень у соціальну систему. Проте, для реалізації цих заходів Україні прийдеться подолати ряд викликів, пов'язаних з реінтеграцією українців з Європи, забезпечивши належну їхню підтримку на всіх рівнях.

Зв'язок між цією проблемою та важливими науковими чи практичними завданнями полягає в необхідності розробки ефективних механізмів підтримки постраждалого населення, аналізу соціально-економічних умов для відновлення, а також впровадження інноваційних підходів до формування політики соціального захисту. Всі ці питання мають критичне значення для забезпечення стабільності та розвитку України в умовах післявоєнного відновлення.

Тобто, актуальність обраного дослідження зумовлена не лише нагальною потребою у вирішенні проблем соціального захисту населення в умовах війни, але й необхідністю формування стійких інституційних механізмів для підтримки відновлення країни. Успішне впровадження нових стратегій соціального захисту може стати основою для економічного зростання та соціальної стабільності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Методи інституційної реалізації питань забезпеченні соціальних послуг для населення включають

низку підходів, спрямованих на організацію, управління та координацію надання зазначених послуг. На даний момент у вітчизняній науковій літературі існує значна кількість досліджень і наукових праць, що ґрунтовно розглядають це питання. Багато авторів присвятили свої роботи аналізу та вивченню різних аспектів цієї проблематики, що свідчить про її актуальність і важливість у сучасному науковому дискурсі. Варто особливо відзначити значний науковий доробок у цьому напрямі таких вчених, як Завада О. Г., Цісарж С. В., Сухова К. К. [1]; Колосок А., Бичук І. [2]; Коваль Г. [3]; Моргай Л. [4]; Гбур З. В., Дроботенко В. А. [5]; Панов І. В. [6]; Бондар Г. Л. [7]; Дубич, К. В. [8]; Бражко О. [9]; Решетова Г. І., Верительник С. М. [10] та ін. Певні нюанси зазначеної проблеми вже розглядалися у попередній публікації авторів [11]. Віддаючи належне вагомому внеску вітчизняних і зарубіжних учених, зміна і ускладнення зовнішніх умов обумовлює доцільність дослідження інституційних засад формування та надання соціальних послуг населенню в Україні в умовах воєнного стану, з етапізацією процесу.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Проблемні питання становлення та розвитку системи надання соціальних послуг населенню є об'єктом постійної уваги як вітчизняних, так і закордонних дослідників, що відображає важливість цієї тематики в умовах сучасних викликів. Незважаючи на значну кількість проведених досліджень, окремі нюанси зазначеної проблематики залишаються недостатньо вивченими, що підкреслює необхідність подальшого наукового аналізу та розробки нових підходів до ефективного розв'язання проблем соціального забезпечення постраждалого населення в умовах динамічних змін і кризових ситуацій.

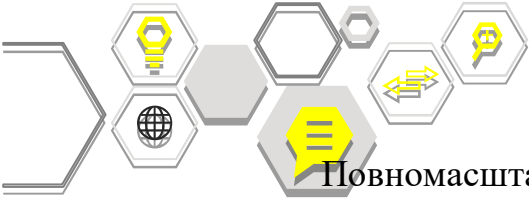
Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є аналіз інституційних механізмів реалізації соціальних послуг на різних рівнях для населення в умовах правового режиму воєнного стану.

Виклад основного матеріалу дослідження. Система соціальних послуг є найбільш провідною системою у світі з погляду на забезпечення

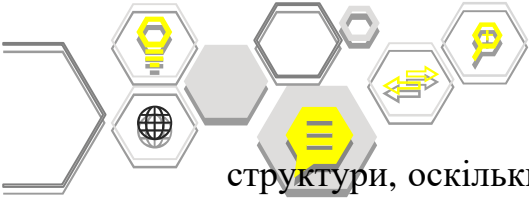
соціального комфорту населення країн та є визнаним ООН [12] орієнтиром для всіх держав. Метою інституційної реалізації територіальними громадами соціальних послуг для населення, яке постраждало від російської агресії, є створення ефективної та інклюзивної системи підтримки. Ця система спрямована на відновлення соціально-економічної стабільності, покращення якості життя та забезпечення необхідними ресурсами для адаптації та реінтеграції постраждалих осіб. Інституційна реалізація має структурувати та координувати надання різноманітних соціальних послуг, забезпечуючи покриття потреб населення, щоб сприяти відновленню та підтримці громадського добробуту.

Однак, процес економічної глобалізації не лише встановлює нові вимоги соціального характеру для кожної країни, але також посилює швидкість впливу кризових явищ, збільшує ризики та підсилює ентропію невизначеності. Глобальні утворення, національні організації та територіальні громади реагують на такі виклики по-різному, що відбивається у забезпеченні нових методів та принципів надання соціальних послуг постраждалому населенню. Одним з індикаторів реалізації політики надання соціальних послуг населенню країн є індекс людського розвитку, що враховує три основні показники - рівень життя (гарантоване право на належні умови життя), освіта (гарантоване право на навчання) та довголіття (гарантоване право на медичне обслуговування). Розпочата росією у 2014 році військова агресія на території України призвела до повного краху системи соціальних послуг на сході та півдні країни, коли українці були змушені залишати житло та переїжджати в інші регіони країни. У лютому 2022 року, коли російська агресія перейшла у фазу повномасштабної війни, набагато більша кількість українців екстремально швидко емігрувала за кордон. Через вище зазначене, значення Індексу людського розвитку за 2014-2021 рр коливалися на рівні 0,77-078, то за період 2022-2023 рр. він виявився нижчим за дані, які спостерігалися до цього періоду в Україні [13].

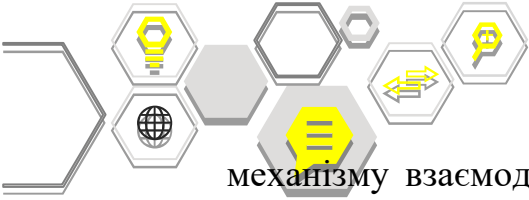

Повномасштабне вторгнення російської федерації на територію України, введення правового режиму воєнного стану, масштабні руйнування житлового сектору в зоні бойових дій, зростання кількості внутрішньо переміщених осіб, та осіб, що виїхали за межі країни, а також збільшення кількості населення, яке потребує соціального захисту, поставило систему надання соціальних послуг держави перед новими викликами. Основним завданням, що постало перед місцевими громадами, як в Україні, так і на територіях країн, що приймають українських біженців, виявилось своєчасне забезпечення населення повною інформацією щодо отримання можливих соціальних послуг. Отже, війна в Україні призвела до масштабної міграції, яких Європа не відчувала в минулому. Республіка Польща стала міграційним ХАБом. Масовий наплив біженців супроводжувався загальною кампанією допомоги, до якої добровільно долучилися мільйони представників різних країн світу. Уряди приймаючих країн у лютому 2022 року мали дуже нагальні питання: що робити з величезним напливом біженців, які ресурси потрібно використовувати, як забезпечити, щоб українські іммігранти були в безпеці та мали можливість інтегруватися у соціально-економічне життя Європи. Приклад Польщі, яка у 2022 році розробила стратегію, що дозволила мінімізувати ризики та використовувати можливості від напливу біженців з України [14]. Впровадження запропонованої авторами етапізації покрокових заходів дозволить українському населенню, після певної інтеграції в Європі, повернутися додому та відновлювати країну. Висококваліфіковані кадрів, які мали досвід роботи на території Європи протягом двох років зможуть реалізовувати себе на українському ринку праці, який має стати доволі соціально захищеним. Це буде сприяти підвищенню заробітних плат, розширенню переліку спеціальностей, а також збільшенню рівня пенсійного забезпечення завдяки зростанню податкових надходжень у соціальну систему.

У розгляді інституціонального забезпечення соціального захисту постраждалого населення на різних рівнях важливим є дослідження його

структури, оскільки це визначає ефективність суспільного функціонування та забезпечує взаємодію формальних та неформальних інституцій на локальному, національному та глобальному рівнях. Глобальний рівень представлений міжнародними наднаціональними інститутами. Наприклад, питання соціально-економічного розвитку на території Європи контролює Європейська соціальна хартія [15], яка захищає та реалізує основні соціальні та економічні права людей (право на житло, охорону здоров'я, освіту, зайнятість, правовий та соціальний захист, свободу пересування). Військова агресія на території України триває вже другий рік, і в таких реаліях важливим питанням є професійна активізація українських біженців відповідно до їхньої кваліфікації. Більшість біженців з України мають вищу освіту, таким чином, якщо буде встановлена лояльна та швидка процедура визнання дипломів про вищу українську освіту (отриману професійну кваліфікацію), то це дасть можливість професійно розвиватися українцям на території ЄС. Місцевим органам самоврядування, громадам ЄС принципово важливо гарантувати біженцям з України стабільність, гідне існування та можливість професійного розвитку для дорослих, а також освіти для дітей та підлітків. Це допоможе країнам ЄС використати потенціал приїжджих на користь обох сторін. Можна припустити, що біженці з України не тільки позитивно впливають на зменшення дефіциту робочої сили, а й покращують демографічну структуру Європи. Досвід інших країн щодо надання прихистку біженцям в минулих роках показує, що спричинена війною (тимчасова) міграція може перетворитися на довготривале поселення або навіть постійну зміну країни проживання. Зростання кількості іммігрантів, як правило, загострює соціальні та економічні проблеми, тобто довгострокова інтеграція українців вимагатиме значних інвестицій. Щоб обмежені ресурси, обсяг яких значно підвищився по територіях країн ЄС, використовувалися якомога ефективніше, варто створити та дотримуватися певних рекомендацій, що стосуються п'яти найбільш важливих сфер: робота, освіта, соціальний пакет послуг, житло та будівництво, медицина. Розробка

механізму взаємодії таких сфер та управління ними збільшить ймовірність ефективно інтегруватися та сприятиме покращенню стану економіки країн ЄС.

Підвищення активності представників місцевого громадянського суспільства в процесах формування стратегічного бачення та візії розвитку України на різних рівнях, зокрема, національному, та локальному, передбачає систематичний розвиток неформальних інституцій, зосереджених на рівнях громад [16]. Важливість цього процесу визначається комплексним розвитком ключових компонентів, таких як індивідуальний рост обдарованих та результативних членів місцевих спільнот, підтримка процесів формування багатьох невеликих груп, які активно впливають на пошук нових сенсів для завдань відновлення. Організаційний розвиток команд, які спрямовані на втілення нових ідей, а також розвиток об'єднаних груп, які мають спільні цінності, стають засобами сприяння неформальним інституціям на локальному рівні. Такий процес виявляється складним і тривалим, проте він є ключовим для забезпечення достатнього рівня суб'єктності представників конкретних територіальних громад. Водночас, ці неформальні інституції не лише ініціюють активні взаємодії між громадами, але й сприяють утвердженню зв'язків із інститутами інших рівнів, що забезпечують процеси відновлення на локальному та національному рівнях. Так, українські місцеві органи самоврядування та громади є дієздатними і вони виконують такі самі функції, щодо забезпечення пакетом соціальних послуг всіх, хто постраждав від війни та потребує допомоги від держави. Варто зазначити, що українські місцеві органи самоврядування та громади змінюються (переймаючи закордонний досвід) з метою допомоги постраждалому населенню, вимушеним переселенцям, які з різних причин залишилися на території України. Такі громади та уряд країни має потенціал та можливість змінити, відбудувати країну швидкими темпами на краще. Авторами пропонується матриця активізації та актуалізації інституційних засад на різних рівнях формування та надання соціальних послуг населенню (табл. 1). Цей підхід

дозволить ефективніше взаємодіяти між інституціями, підсилюючи їхню взаємодію та вплив на різні аспекти соціальної підтримки та допомоги населенню.

Таблиця 1

Матриця активізації та актуалізації інституційних засад на різних рівнях формування та надання соціальних послуг населенню, що постраждало від військової агресії 2022-2024 рр

Рівень/Інституції	Глобальний рівень	Національний рівень	Локальний рівень
	Завдання		
Формальні інституції, які впливають на механізми надання соціальної підтримки населенню	Зменшення ризику шахрайства та витоків Встановлення стандартів та механізмів для міжнародної гуманітарної допомоги, забезпечення координації та ресурсів для подолання наслідків військової агресії в Україні.	Впровадження ефективних програм соціальної підтримки, включаючи реабілітацію, медичне обслуговування та надання житлової допомоги постраждалим.	Розробка та впровадження місцевих соціальних програм, сприяття відновленню інфраструктури та забезпечення доступу до освіти та здоров'я для місцевого населення.
Неформальні інституції, які впливають на механізми надання соціальної підтримки населенню	Формування глобальних мереж та об'єднань для надання гуманітарної допомоги та реконструкції в районах, постраждалих від військової агресії.	Зосередження на підтримці внутрішньо переміщених осіб, розвитку психосоціальної підтримки та формуванні ініціатив щодо реінтеграції постраждалих.	Забезпечення місцевих громад конкретними ресурсами, підтримкою для ветеранів, та розвитком соціальних програм для участі місцевого населення у відновленні та розбудові.

Джерело: власна розробка авторів

Впровадження такої матриці (табл. 1) буде сприяти покращенню системи соціальних послуг, забезпечуючи більш ефективно та гнучке задоволення потреб населення. Із наведеного (у табл. 1), видно, що для

надання ефективної соціальної підтримки українському населенню, постраждалому від військової агресії, потрібна синергія зусиль формальних та неформальних інститутів на глобальному, національному та локальному рівнях. Глобальні інституції повинні створювати координаційні механізми, національні – реалізовувати ефективні соціальні програми, а локальні – адаптувати їх до конкретних потреб місцевих громад. Тільки взаємодія різних рівнів та типів інститутів може забезпечити повноцінну підтримку та сприяти відновленню та розвитку постраждалих територій.

На базі складеної матриці (табл.1), автори пропонують етапізацію покрокових дії для наглядного представлення процесу організації та управління процесом інституційної реалізації соціальних послуг для українського населення, що постраждало від російської агресії. Етапізація складається з наступних елементів:

Етап 1. Створення координаційного офісу, а саме, централізованої інстанції для координації і взаємодії між різними рівнями інститутів (представників громад, органів влади, благодійних організацій і бізнесу). Така централізована система координації дозволяє оптимально розподіляти кошти місцевих бюджетів, гранти від міжнародних організацій, благодійні внески та інші ресурси, спрямовуючи їх на найбільш важливі та необхідні напрямки.

Етап 2. Розробка соціальної картки, де відбувається ідентифікація та оцінка потреб постраждалих осіб, тобто збираються та аналізуються дані для ефективного розподілу ресурсів та розробки персоналізованих планів підтримки.

Етап 3. Створення інтегрованих центрів обслуговування, які об'єднують медичні, психологічні та інші соціальні послуги, що сприяє взаємодії різних інститутів для комплексного надання допомоги.

Етап 4. Залучення місцевого бізнесу та благодійних фондів. На цьому етапі відбувається розвинення партнерства із місцевими компаніями та фондами для фінансування та впровадження проєктів розвитку, може

створюватися механізм податкових пільг або стимулів для бізнесу, що надає підтримку. Як приклад, реконструкція місцевої інфраструктури чи створення програм підтримки малого підприємництва.

Етап 5. Розробка та впровадження інформаційної кампанії щодо доступних соціальних послуг та ресурсів, що має забезпечуватися прозорість та взаємодію між інститутами та громадами. Інформаційні кампанії мають спрощувати доступ населення до соціальних послуг, розкриваючи можливості та процедури отримання підтримки.

Етап 6 (Заключний). Регулярний моніторинг ефективності дозволяє оперативного виявляти потреби та адаптувати стратегії, забезпечуючи найбільший вплив соціальних послуг.

Враховуючи комплексність викликів, що виникають після російської військової агресії у бік України кожного дня протягом 2022-2023 рр., етапізація є необхідним інструментом для розробки та впровадження системних підходів до соціальної підтримки та відновлення соціального добробуту населення. Застосування запропонованої етапізації покрокових дій на практиці буде сприяти забезпеченню важливих соціальних послуг для населення, постраждалого від російської агресії, а також сталому відновленню громад.

Як показує дослідження ініціатив у сфері повоєнного відновлення, основні джерела на відновлення громад розподіляються таким чином: 71% - кошти місцевих бюджетів, 54% - гранти від міжнародних організацій, 37% - благодійні фонди та організації, 29% - субвенції з державного бюджету; 17% - проекти із залученням місцевого бізнесу; 15% - державний фонд регіонального розвитку; 12% - добровільні внески у вигляді коштів, матеріальних та нематеріальних активів, 7% - допомога громад-побратимів / міст з інших країн; 7% - допомога від урядів інших країн; 7% - інше [16].

Таким чином, основні джерела на відновлення громад розподіляються на глобальному та локальному рівнях, із незначною підтримкою на національному рівні. Відновлення громад у 2022-2023 роках визначається

різноманітністю джерел фінансування. Основні джерела включають кошти місцевих бюджетів, гранти від міжнародних організацій, благодійні фонди та організації, а також субвенції з державного бюджету. Зазначений розподіл фінансування вказує на важливість внутрішніх ресурсів, міжнародної співпраці та громадської активності у відновленні громад. Залучення місцевого бізнесу та внесок громад-побратимів інших країн також відзначаються як вагомі складові в цьому процесі. Потрібно звернути увагу на різноманітність джерел та розглядати їхню взаємодію для ефективного відновлення громад.

Висновки. У статті висвітлено важливість аналізу інституційного підходу до забезпечення соціальних послуг для населення, постраждалого від російської агресії, враховуючи вплив формальних та неформальних інституцій на цей процес. Автори визначили три рівні інституційної реалізації соціальної допомоги – глобальний, національний та локальний, що покладає основу для подальшого дослідження та впровадження. Запропонована матриця активізації та актуалізації інституційних засад вказує на необхідність взаємодії між офіційними та неформальними структурами для ефективного забезпечення соціальної підтримки. Запропонована авторами етапізація покрокових дії для організації та управління інституційною реалізацією соціальних послуг постраждалому українському населенню від російської агресії представляє собою підхід, який об'єднує ключові аспекти, такі як: координація різних рівнів управління, інтеграція соціальних послуг, партнерство з бізнесом та благодійними організаціями. Зазначене дослідження актуалізувало подальшу потребу в удосконаленні комплексного підходу до розбудови системи соціальної допомоги в умовах військової агресії, що б охоплювало інституціональні, стратегічні та практичні аспекти.

Набуває інтересу необхідність подальших досліджень щодо удосконалення взаємодії між місцевими органами влади, органами соціального захисту та соціально незахищеними верствами населення, щодо

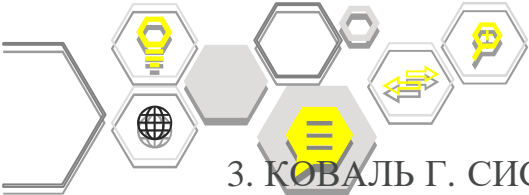

реалізації соціальної допомоги в Україні. Підкреслення принципів забезпечення соціальної справедливості в умовах військової агресії, а також обов'язку держави дбати про найуразливіших громадян. Автори пропонують трансформувати соціальну підтримку для постраждалих від військової агресії рф у певний етап, що вмщатиме дії адресної допомоги, зазначаючи необхідність чітких критеріїв та розмірів виплат для відбудови житла, пенсій, медичного обслуговування та інших соціальних потреб. Зазначене є предметом поточного інтересу авторів, результати досліджень яких будуть впроваджені у наступних публікаціях.

Подяка. Стаття виконана в рамках реалізації міжнародного проєкту НАТО SPS «Наука заради миру та безпеки» SPS.MYP.G6119 «Підвищення спроможності місцевих громад протидії кризовим ситуаціям», який фінансується ще як НДР 0124U003589, що виконується за рахунок коштів МОН у рамках міжнародного науково-технологічного співробітництва відповідно до Протоколу 15 засідання Спільної робочої групи «Україна-НАТО» із співробітництва з питань науки та довкілля від 04.07.2017р. та листа КПІ ім. Ігоря Сікорського від 21.03.2024р. за № МОНвих/28.02/118/24

Список використаних джерел

1. Завада О. Г., Цісарж С. В., Сухова К. К. НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАДАХ ЧЕРЕЗ ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ. Журнал «Інвестиції: практика та досвід». 2022. № 23. С. 114–119. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2022.23.114> (дата звернення: 08.08.2024).
2. КОЛОСОК А., БИЧУК І. МЕНЕДЖМЕНТ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ. Humanitas. 2022. № 3. С. 92–99. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.3.13> (дата звернення: 08.08.2024).

3. КОВАЛЬ Г. СИСТЕМА НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН. *Humanitas*. 2022. № 3. С. 85–91. URL: <https://doi.org/10.32782/humanitas/2022.3.12> (дата звернення: 08.08.2024).
4. Моргай Л. ДІЯЛЬНІСТЬ ЦЕНТРІВ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ. *Věda a perspektivy*. 2023. № 2(21). URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-2\(21\)-359-372](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2023-2(21)-359-372) (дата звернення: 08.08.2024).
5. Гбур З. В., Дроботенко В. А. ФІНАНСОВО-РЕСУРСНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ. *Derzhavne upravlinnya udoskonalennya ta rozvytok*. 2023. № 10. URL: <https://doi.org/10.32702/2307-2156.2023.10.3> (дата звернення: 08.08.2024).
6. Панов І. В. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УМОВАХ ВОЄННОГО ЧАСУ. Актуальні проблеми права: теорія і практика. 2023. № 46. С. 203–214. URL: <https://doi.org/10.33216/2218-5461/2023-46-2-203-214> (дата звернення: 08.08.2024).
7. Бондар Г. Л. СУЧАСНИЙ СТАН НАДАННЯ АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ ЗА УМОВ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ. *Central Ukrainian Journal of Law and Public Management*. 2023. № 1. С. 5–11. URL: <https://doi.org/10.32782/cuj-2023-1-1> (дата звернення: 08.08.2024).
8. Дубич К. В. Сучасні проблеми забезпечення соціальними послугами населення громад в умовах війни. *Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара*. 2023. 86. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/14041> (дата звернення: 08.08.2024).
9. Бражко О. ВДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ НА РІВНІ ГРОМАДИ ЯК ОБ'ЄКТА ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ. *Наукові перспективи (Naukovì perspektivi)*. 2023. № 8(38). URL: [https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8\(38\)-68-81](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2023-8(38)-68-81) (дата звернення: 08.08.2024).

10. Решетова Г. І., Верительник С. М. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ ТА ВИДИ НАДАННЯ СОЦІАЛЬНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ. Investytsiyi: praktyka ta dosvid. 2023. № 16. С. 178–184. URL: <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2023.16.178> (дата звернення: 08.08.2024).
11. Черненко Н. О., Глущенко Я. І., Корогодова О. О., Моїсеєнко Т. Є. Вплив четвертої промислової революції на соціодемографічну основу людства. Бізнес Інформ. 2020. №4. С. 46–56. URL: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-4-46-56> (дата звернення: 08.08.2024).
12. Загальна декларація прав людини (рос/укр) : Декларація Орг. Об'єдн. Націй від 10.12.1948 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text (дата звернення: 08.08.2024).
13. Human Development Index | Human Development Reports. Home | Human Development Reports. URL: <https://hdr.undp.org/data-center/human-development-index#/indicies/HDI> (дата звернення: 08.08.2024).
14. Uchodźcy z Ukrainy w Polsce | Deloitte. Deloitte Polska. URL: <https://www2.deloitte.com/pl/pl/pages/zarzadzania-procesami-i-strategiczne/articles/Uchodzcy-z-Ukrainy-w-Polsce.html?nc=42> (дата звернення: 08.08.2024).
15. Європейська соціальна хартія. Посібник з освіти в області прав людини за участі молоді. URL: <https://www.coe.int/uk/web/compass/european-social-charter> (дата звернення: 08.08.2024).
16. Дослідження ініціатив у сфері відновлення (2023) - Ukrainian Center for Independent Political Research. Український незалежний центр політичних досліджень. URL: <https://ucipr.org.ua/en/publications/analytical-reports/doslidzhennya-initsiativ-u-sferi-vidnovlennya-2023> (дата звернення: 08.08.2024).